

Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport
Uitbreiding zandwinning Gasselterveld,
gemeente Aa en Hunze

31 oktober 2002

1285-53

ISBN 90-421-1068-6
Utrecht, Commissie voor de milieueffectrapportage.

INHOUDSOPGAVE

1. INLEIDING.....	1
2. HOOFDPUNTEN VAN ADVIES	2
3. PROBLEEMSTELLING, DOEL EN BESLUITVORMING.....	3
3.1 Probleemstelling.....	3
3.2 Doel.....	5
3.3 Genomen besluiten en besluitvorming.....	5
4. VOORGENOMEN ACTIVITEIT EN ALTERNATIEVEN.....	6
4.1 Algemeen.....	6
4.2 Voorgenomen activiteit	7
4.2.1 Inrichtingsvarianten.....	7
4.2.2 Meest milieuvriendelijk inrichtingsalternatief Gasselternveld	7
4.2.3 Compensatiemaatregelen.....	8
4.3 Nulalternatief.....	9
5. BESTAANDE MILIEUTOESTAND, AUTONOME ONTWIKKELING EN MILIEUGEVOLGEN.....	9
5.1 Algemeen.....	9
5.2 Abiotisch milieu	10
5.2.1 Bodem en water.....	10
5.2.2 Cultuurhistorie, archeologie en aardkundige waarden.....	11
5.2.3 Geluidhinder en lichthinder.....	12
5.3 Biotisch milieu en landschap.....	12
5.4 Woon- en leefmilieu	13
6. VERGELIJKING VAN ALTERNATIEVEN.....	14
7. LEEMTEN IN KENNIS EN INFORMATIE.....	14
8. EVALUATIEPROGRAMMA.....	15
9. VORM EN PRESENTATIE	15
10. SAMENVATTING VAN HET MER.....	15

1. INLEIDING

Zandzuigbedrijf Gasselte B.V. te Gieten heeft het voornemen tot een nieuwe zandwinning in het Gasselterveld in de gemeente Aa en Hunze. Het betreft een winning van maximaal 30 hectare, vooral gericht op beton- en metselzand, ook als invulling van de provinciale taakstelling van Drenthe voor de winning van industriezand.

Gezien de omvang van deze ontgronding is dit initiatief op zich niet m.e.r.-plichtig. De beoogde locatie ligt echter in een beschermd gebied behorende tot de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). De initiatiefnemer heeft daarom, in overleg met de provincie Drenthe als bevoegd gezag voor ontgrondingen, besloten om een m.e.r.-procedure te starten voor deze m.e.r.-beoordelingsplichtige activiteit (categorie D27: ontbossing van niet-agrarische bestemming van 10 hectare of meer). Het bevoegd gezag is de gemeente Aa en Hunze in het kader van een bestemmingsplanwijziging. Tevens zal een ontgrondingsvergunning moeten worden verleend door Gedeputeerde Staten van Drenthe.

Bij brief van 22 augustus 2002 is de Commissie voor de milieueffectrapportage (m.e.r.) in de gelegenheid gesteld om advies uit te brengen over de richtlijnen voor het milieueffectrapport¹. De m.e.r.-procedure ging van start met de kennisgeving van de startnotitie in De Schakel van 21 augustus 2002².

Dit advies is opgesteld door een werkgroep van de Commissie voor de m.e.r.³. De werkgroep treedt op namens de Commissie voor de m.e.r. en wordt verder in dit advies 'de Commissie' genoemd. Het doel van het advies is om aan te geven welke informatie het MER moet bevatten om het mogelijk te maken het milieubelang volwaardig in de besluitvorming mee te wegen.

De Commissie heeft kennis genomen van de inspraakreacties en adviezen⁴, die zij van bevoegd gezag heeft ontvangen. In dit advies verwijst de Commissie naar een reactie wanneer deze naar haar oordeel:

- informatie bevat die in het MER opgenomen moet worden of die nader onderzocht moet worden;
- belangrijke vragen en discussiepunten naar voren brengt.

De Commissie heeft bij het opstellen van haar advies, behoudens van de startnotitie, kennis genomen van een aantal werkdocumenten over reeds verricht archeologisch, ecohydrologisch, ecologisch en geomorfologisch onderzoek ter plaatse⁵.

---

¹ Zie bijlage 1.

² Zie bijlage 2.

³ De samenstelling hiervan is gegeven in bijlage 3.

⁴ Bijlage 4 geeft hiervan een lijst.

⁵ Zie bijlage 1, Literatuur, van de startnotitie.

2. HOOFDPUNTEN VAN ADVIES

De Commissie acht in het op te stellen MER over de uitbreiding van de zandwinning Gasselterveld de volgende punten het meest van belang:

- De winningslocatie is gelegen in de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). De Commissie acht het nodig dat de aangevoerde argumentatie dat deze winningslocatie de enige is die in aanmerking komt verder wordt verhelderd.
- De mogelijke omvang en ernst/significantie van de milieueffecten van het voornemen tot uitbreiding van de zandwinning in het Gasselterveld – volgens de startnotitie veelal nihil, verwaarloosbaar of zeer beperkt – dienen in het MER (meer) gedetailleerd en kwantitatief te worden onderbouwd door:
  - een gedetailleerde systeemanalyse van de veranderingen in de (eco)hydrologische situatie om de ecohydrologische gevolgen daarvan te bepalen. Het gaat met name om de effecten op naburige veentjes en pingoruïne en op het Andersche Diep. Hierbij is mogelijk cumulatie met de effecten van de grondwaterwinning in het Gasselterveld van belang;
  - bepaling van het vóórkomen van unieke geomorfologische/aardkundige waarden in het plangebied;
  - hoe door mitigerende maatregelen de aantasting van wezenlijke kenmerken en waarden kan worden voorkomen; ook door aan te geven hoe veel mogelijk rustverstoring in het stiltegebied ten gevolge van het voornemen kan worden tegengegaan.
- Nader dient uitgewerkt te worden hoe bij uitvoering concreet met het bodemarchief (archeologische indicatoren), aardkundige en cultuurhistorische waarden zal worden omgegaan.
- De praktische haalbaarheid en ecologische meerwaarde van maatregelen ter compensatie van (na mitigatie resterend) natuurverlies in het beoogde zoekgebied dienen te worden beschreven.

Verder adviseert de Commissie bijzondere aandacht te besteden aan een goede samenvatting van het MER die duidelijk en zelfstandig leesbaar is, duidelijk kaartmateriaal bevat en de essentiële (ook kwantitatieve) informatie voor de besluitvorming bevat.

3. PROBLEEMSTELLING, DOEL EN BESLUITVORMING

Artikel 7.10, lid 1, onder a van de Wm:

Een MER bevat ten minste: "een beschrijving van hetgeen met de voorgenomen activiteit wordt beoogd."

Artikel 7.10, lid 1, onder c van de Wm:

Een MER bevat ten minste: "een aanduiding van de besluiten bij de voorbereiding waarvan het milieueffectrapport wordt gemaakt, en een overzicht van de eerder genomen besluiten van bestuursorganen, die betrekking hebben op de voorgenomen activiteit en de beschreven alternatieven."

3.1 Probleemstelling

Het MER dient te beschrijven in hoeverre er in de komende periode tot 2013 behoefte is aan een nieuwe winning van beton- en metselzand in Drenthe en de plaats van de voorgenomen activiteit daarin, en om welke hoeveelheden het gaat.

Het leveren van deze informatie kan niet alleen van deze (particuliere) initiatiefnemer worden verlangd. Daartoe is de inbreng nodig van de provincie Drenthe, het bevoegd gezag voor ontgrondingen. Tijdens het werkbezoek van de Commissie op 2 oktober 2002 is namens de provincie toegezegd deze informatie aan te leveren.

Volgens de Commissie dient de provincie Drenthe de volgende (cursief aangegeven) nadere informatie te verschaffen.

Voor de bouw zijn grondstoffen nodig, waaronder beton- en metselzand. Landelijk is voor winning van beton- en metselzand een bepaalde verdeling (van de 'pijn') afgesproken, de zogenaamde provinciale taakstellingen. Het MER dient kwantitatieve informatie hierover te geven, waarbij tevens wordt onderbouwd in hoeverre provinciale zelfvoorziening voor Drenthe nodig is⁶. Uitgaande van de hoeveelheden die Drenthe moet leveren dient te worden aangegeven wanneer de huidige winningen aflopen, zodat aanvullende winningen beschikbaar moeten komen.

De initiatiefnemer wil die aanvullende winning op de locatie Gasselterveld bewerkstelligen, ondersteund door het provinciaal beleid uit de Beleidsbrief van 11 september 2000. De status van deze notitie en wat er precies is besloten na behandeling daarvan in de Statencommissie dient te worden aangegeven.

Er dient nader te worden gemotiveerd waarom het Gasselterveld de (redelijkerwijs) enige locatie is die in aanmerking komt voor de komende planperiode. Een dergelijke motivering is in dit geval extra van belang omdat de locatie Gasselterveld in de EHS ligt.

Het is aan te bevelen bij de bovenbedoelde onderbouwing de volgende werkwijze te volgen:

---

⁶ Ook dient duidelijk te worden gemaakt in hoeverre export van zand naar het aangrenzende Duitsland wordt toegestaan en import van zand al dan niet als een optie wordt beschouwd. De Commissie wijst er in dit verband op, dat de uitbreiding van de haven van Meppel en verbeteringen aan de Hoogeveensche Vaart mede gemotiveerd zijn vanuit de behoefte aan aanvoer via water van zand en grind.

- Geef aan waar grofzandvoorkomens in de provincie aanwezig zijn (vergelijk ondermeer het in de startnotitie aangegeven onderzoek van NITG-TNO);
- definieer wanneer er sprake is van technisch-economisch winbare hoeveelheden (dikte pakket, dikte afdekkend pakket, minimale omvang locatie, ontsluiting e.d.);
- de dan resterende locaties kunnen verder ingeperkt worden op basis van harde randvoorwaarden (bebouwing, hoofdinfrastructuur, aanwezige actuele of potentiële natuurwaarden e.d.);
- de dan resterende locaties⁷ dienen (op globaal niveau, niet op inrichtingsniveau) onderling met elkaar vergeleken te worden aan de hand van een aantal expliciet geformuleerde criteria van uiteenlopende aard. Hierbij dient in ieder geval aandacht besteed te worden aan de volgende aspecten: natuur- en landschapswaarden (aan de hand van een korte ecohydrologische schets), geomorfologische waarden, cultuurhistorie en archeologie, woon- en leefmilieu, geohydrologische gevolgen, landbouwkundige waarden, kwaliteit van het te winnen zand, aan- en afvoermogelijkheden, afzetmogelijkheden, dikte afdekkend pakket en mogelijkheden tot opslag daarvan, kostenaspecten en faseringsmogelijkheden;
- gebruik bij de vergelijking goed kaartmateriaal, zodat deze navolgbaar is.
- De vergelijking dient te resulteren in de benoeming van een meest milieuvriendelijke locatie en van een voorkeurslocatie.

Er dient in het MER tevens een doorkijk naar de winning van beton- en metselzand in de periode na 2013 te worden gegeven. Dit is te meer van belang omdat het de Commissie tijdens het werkbezoek is gebleken, dat het een hard beleidsuitgangspunt is dat na 2013 geen (beton- en metsel)zand binnen de EHS in Drenthe meer mag worden gewonnen.

De huidige voorkeurslocatie Gasselternveld ligt in een gebied behorende tot de EHS, zodat de bescherming volgens het Structuurschema Groene Ruimte (SGR) van toepassing is. Daarom moeten de volgende vragen worden beantwoord:

1. Vindt er aantasting plaats van wezenlijke kenmerken of waarden van dit gebied⁸?
2. Indien 1 het geval is, is er een zwaarwegend maatschappelijk belang dat deze aantasting rechtvaardigt?
3. Indien 2 het geval is, kan redelijkerwijs dan niet door elders of op een andere manier aan dit zwaarwegend maatschappelijk belang tegemoet worden gekomen?
4. Indien 3 niet het geval is, welke compensatie wordt dan geboden voor het verloren gaan van de wezenlijke kenmerken en waarden?

⁷ In de reactie van LNV, directie Noord (zie reactie 4, bijlage 4) wordt expliciet een aantal alternatieven genoemd.

⁸ Wezenlijke kenmerken en waarden: dit zijn bijvoorbeeld de unieke kenmerken van de bodem, de hydrologie, de cultuurhistorie, de aanwezigheid van kenmerkende en/of zeldzame soorten planten of dieren.

Van aantasting van wezenlijke kenmerken en waarden is sprake indien:

- letterlijk unieke situaties verloren gaan (bijvoorbeeld een geologisch fenomeen);
- ecologische processen op landschapsniveau blijvend verstoord raken (bijvoorbeeld verandering van de waterhuishouding);
- populaties van nationaal zeldzame of voor dat ecosysteem kenmerkende soorten planten of dieren zodanig worden verkleind, versnipperd of geïsoleerd dat hun lokale voortbestaan op termijn niet meer is verzekerd.

Na beoordeling van de startnotitie en de bijbehorende werkdocumenten komt de Commissie tot de voorlopige conclusie dat de stellingen in de startnotitie dat de te verwachten milieueffecten op de locatie Gasselternveld veelal nihil, verwaarloosbaar of zeer beperkt zijn⁹ onvoldoende zijn onderbouwd. Dit vraagt om een meer gedetailleerde en zo mogelijk kwantitatieve behandeling in het MER. De Commissie gaat er in dit advies dan ook van uit dat de eerste vraag van de beschermingsformule volgens het SGR niet met zekerheid ontkennend kan worden beantwoord. Derhalve dient de gehele (bovenaangeduide) (stappen)procedure volgens het SGR te worden doorlopen¹⁰.

3.2 Doel

De in de startnotitie aangeduide doelstelling bestaat enerzijds uit het eigen belang van het zandzuigbedrijf Gasselte voor continuering van de bedrijfsvoering en anderzijds uit het algemeen belang voor continuering van de levering van beton- en metselzand (industriezand) naast ophoogzand voor gebruik in de provincie Drenthe.

Uit de nader uitgewerkte probleemstelling (zie § 3.1) dient een concrete en duidelijke omschrijving van de doelen van de voorgenomen activiteit in het Gasselternveld te worden afgeleid. Daarbij dienen ook de doelen ten aanzien van milieubescherming en -verbetering te worden aangegeven.

Doelen moeten zodanig worden beschreven, dat ze kunnen dienen voor de afbakening en beoordeling van te beschrijven alternatieven en varianten.

Tevens moet beschreven worden welke maatstaven voor de afweging van alternatieven (bijvoorbeeld normen voor beïnvloeding stiltegebied) aan het milieubeleid worden ontleend.

3.3 Genomen besluiten en besluitvorming

Aangegeven moet worden voor welk(e) besluit(en) het MER wordt opgesteld. Naast de wijziging van het bestemmingsplan gaat het om het verlenen van een ontgrondingsvergunning. Het MER zal tevens een functie (kunnen) hebben bij de besluitvorming in het kader van de natuurbeschermingswetgeving. Er zal moeten worden beoordeeld of er ontheffing op grond van de sinds 1 april 2002 van kracht zijnde Flora- en Faunawet (soortenbescherming) moet worden aangevraagd. In het MER dient aangegeven te worden op welke gronden de initiatiefnemer meent om voor een ontheffing in aanmerking te komen.

Duidelijk moet worden gemaakt hoe in de tijd de procedures van het (voor)ontwerp-bestemmingsplan en de ontgrondingsvergunning zich verhouden en hoe de plaats van het MER daarbij is gedacht.

Tevens moeten de besluiten worden aangegeven die in een later stadium nog moeten worden genomen om de voorgenomen activiteit te realiseren, zoals de kapvergunning en herplantplicht volgens de Boswet.

---

⁹ Met andere woorden: de wezenlijke kenmerken en waarden van het gebied niet worden aangetast.

¹⁰ Zie ook de reacties van Staatsbosbeheer en LNV, directie Noord (zie reacties nr. 3 en 4, bijlage 4).

Daarnaast dient te worden aangegeven in welke (provinciale) beleidsbesluiten de keuze voor de locatie Gasselte is genomen en wat de status van deze besluiten is. In bijlage 1 van de startnotitie wordt gesteld dat de provincie bij de uitbreiding van de locatie Gasselte denkt aan een oppervlakte van rond 20 ha. In de startnotitie (zie onderaan blad 6 van 29) wordt inmiddels van een uitbreiding van 30 ha uitgegaan. De redenen van dit verschil dienen aan de orde te komen.

Kort moet worden aangegeven welke randvoorwaarden en uitgangspunten (ruimtelijke beperkingen, grens- en streefwaarden e.d.) gelden bij dit voorname. Hierbij dient beknopt te worden verwezen naar de relevante beleidsnota's, (ontwerp-)plannen en wetten, waarin deze zijn of worden vastgelegd. Bijzondere aandacht verdienen de natuurbeschermingsregels en het (verdrogings)beleid ter bescherming van de beekdalen van de Drentse Aa.

Er dient ook ingegaan te worden op de afwegingskaders die de provincie Drenthe hanteert bij haar afweging om al dan niet een ontgrondingsvergunning te verlenen.

Aangegeven moet worden waar er in het studiegebied gebieden liggen, die op grond van milieuaspecten een speciale status in het beleid hebben en hoe deze precies zijn begrensd. Het betreft naast het EHS-gebied waarbinnen het voorname is gesitueerd in elk geval ook het stiltegebied en het grondwaterbeschermingsgebied, alsmede (mogelijke) beschermingsgebieden voor aardkundige waarden (de GEA-objecten Drentse Aa, Borgerveld c.a., Papenvoort, Drouwenerzand en Midlaren-Gasselte). De consequenties hiervan voor de ontwikkeling van winnings- en inrichtingsalternatieven moeten worden aangegeven.

4. VOORGENOMEN ACTIVITEIT EN ALTERNATIEVEN

Artikel 7.10, lid 1, onder b van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een beschrijving van de voorgenomen activiteit en van de wijze waarop zij zal worden uitgevoerd, alsmede van de alternatieven daarvoor, die redelijkerwijs in beschouwing dienen te worden genomen, en de motivering van de keuze voor de in beschouwing genomen alternatieven."*

Artikel 7.10, lid 3 van de Wm:

"Tot de ingevolge het eerste lid, onder b, te beschrijven alternatieven behoort in ieder geval het alternatief waarbij de nadelige gevolgen voor het milieu worden voorkomen, dan wel, voor zover dat niet mogelijk is, deze met gebruikmaking van de beste bestaande mogelijkheden ter bescherming van het milieu, zoveel mogelijk worden beperkt."

4.1 Algemeen

Uit de nadere uitwerking van de probleemstelling (zie § 3.1) zal moeten blijken in hoeverre alleen de winlocatie Gasselte redelijkerwijs een nadere uitwerking op inrichtingsniveau zal moeten krijgen.

In het MER dient de plaats van de nieuwe winning binnen het zoekgebied Gasselterveld nader te worden gemotiveerd. In het MER zijn vooral de milieuarargumenten voor deze keuze van belang. Daarbij dient aan de orde te komen waarom niet aansluitend aan de bestaande winning kan worden gewonnen en waarom precies op de thans voorgestelde locatie zou moeten worden gewonnen. Ook dient nader te worden gemotiveerd waarom volgens de startnotitie de noordelijke planvariant de voorkeur verdient boven bijvoorbeeld de zuidelijke variant.

Dit dient mede aan de hand van nadere informatie over het voorkomen van grof zand in de bodem van het zoekgebied Gasselterveld en van aanwezige abiotische en biotische waarden te geschieden. Daarbij zal gebruik moeten worden gemaakt van duidelijke (detail) kaarten.

Aangegeven moet worden welke preventieve en mitigerende maatregelen worden getroffen, bijvoorbeeld voor het tegengaan van bijvoorbeeld nadelige veranderingen in de waterhuishoudelijke situatie en verstoring van (avi-) fauna door (piek)geluiden.

4.2 Voorgenomen activiteit

Beschrijf de voorgenomen activiteit voor zover deze gevolgen heeft voor het milieu. Het verdient aanbeveling daarbij onderscheid te maken tussen (deel)activiteiten die plaats vinden tijdens de voorbereiding (ontbossen, ontgraving deklaag), tijdens de gebruiksfase en tijdens de herinrichting en eindbestemming.

4.2.1 Inrichtingsvarianten

Bij het uitwerken van (winnings) en inrichtingsvarianten adviseert de Commissie nader te beschrijven:

- de wijze van ontzanding, het in te zetten winmaterieel (inclusief de sorteerinstallatie), de wijze van interne aan- en afvoer, geluidsbeperkende maatregelen;
- variatie in winddiepte; varianten van ontgravingen moeten in geohydrologische doorsneden worden ingetekend en gepresenteerd;
- de stabiliteit van het onderwatertalud, mede gelet op mogelijke zettingsvloeiing;
- de kans op stratificatie in de diepe winplas in verband met de gevolgen daarvan voor de waterkwaliteit;
- variatie in (natuurvriendelijke) oevervorm en taludinrichting; gebruik van de bovenlaag dan wel ophoogzand voor afwerking van oevers of het realiseren van verondiepingen;
- de fasering van de zandwinning en van de herinrichting;
- de eindbestemming van het gebied (natuur) en eventueel recreatief medegebruik;
- eventuele veranderingen in transportbewegingen en ontsluiting.

4.2.2 Meest milieuvriendelijk inrichtingsalternatief Gasselterveld

Het meest milieuvriendelijke alternatief (mma) moet:

- uitgaan van de beste bestaande mogelijkheden ter bescherming en/of verbetering van het milieu;
- binnen de competentie van de initiatiefnemer liggen.

Aangezien de voorgenomen activiteit gelegen is in de EHS is het belangrijk om doelgericht een MMA te ontwikkelen gezien vanuit (de bescherming van) de bestaande natuurlijke (abiotische en biotische) kenmerken en waarden van het plangebied en studiegebied. Waar mogelijk dienen juist de ontwikkeling van deze waarden te worden bevorderd door de voorgenomen activiteit.

De Commissie adviseert binnen de locatie Gasselte qua situering en inrichting eerst actief een meest milieuvriendelijk locatie- en inrichtingsalternatief te ontwikkelen. Basis daarvoor kan de ecohydrologische analyse zijn (zie hoofdstuk 5).

Volgens de Commissie kan in het bijzonder worden gedacht aan een zodanige situering van de nieuwe zandwinplas dat de drie op het Andersche Diep afwaterende geulensystemen, kenbaar door veentjes en pingoruïne, niet van hun oppervlakkige voeding worden afgesneden.

Als dit MMA door de initiatiefnemer op bepaalde onderdelen niet haalbaar wordt geacht, kan worden overwogen om voor deze onderdelen een lager ambitieniveau te kiezen. Zodoende kan dan van het meest milieuvriendelijke locatie- en inrichtingsalternatief een voorkeursalternatief worden afgeleid.

De Commissie beveelt aan om ontwerperwijs de meest milieuvriendelijke uitbreidingsrichting te onderzoeken en vervolgens de inrichting te ontwerpen die:

- het best rekening houdt met de lokale hydrologische situatie alsmede op het niveau van het Drentse Aa-gebied; het voorkomen van veranderingen in kwel en inzijging; het voorkomen van verdroging (ook van vennen; pingoruïne);
- de beste bijdrage levert aan het versterken van de landschapsecologische structuur van het gebied;
- het best rekening houdt met het stiltegebied.

Het doelgericht ontwikkelen van een MMA vraagt een open en creatieve houding. Het verwachte draagvlak of een eerder vastgelegd budget mogen geen argumenten zijn om oplossingsrichtingen met belangrijke milieuvoordelen buiten beschouwing te laten bij de ontwikkeling van het MMA.

4.2.3 Compensatiemaatregelen

De mogelijke plaats(en) en een schetsontwerp van de mogelijke inrichting van het compensatiegebied mogen niet in het MER ontbreken. Hierdoor kan namelijk worden beoordeeld wat de toegevoegde waarde is van deze compensatiemaatregelen, mede in samenhang met andere geplande of lopende natuurontwikkelingsmaatregelen in het overgangsgebied (het Lange Veen) naar het beekdal van het Andersche Diep (volgens de Gebiedsvisie Drentse Aa).

Volgens de Commissie zou de natuurverliescompensatie zich niet moeten beperken tot inplanting van nieuw bosareaal maar zich juist ook moeten richten op herstel van de overgang tussen beekdal- en veldgronden, omdat dat optimaal bijdraagt aan verbetering van de duurzaamheid (biodiversiteit) van de natuurkwaliteit ter plaatse.

4.3 Nulalternatief

In het nulalternatief vindt geen nieuwe winning in het Gasselterveld plaats. Daartoe kan worden volstaan met het beschrijven van de huidige situatie plus de autonome ontwikkelingen in het plangebied (Gasselterveld) en de (te beïnvloeden) omgeving als referentiekader voor de inrichtingsalternatieven.

5. **BESTAANDE MILIEUTOESTAND, AUTONOME ONTWIKKELING EN MILIEUGEVOLGEN**

Artikel 7.10, lid 1, onder d van de Wm:

Een MER bevat ten minste: "een beschrijving van de bestaande toestand van het milieu, voor zover de voorgenomen activiteit of de beschreven alternatieven daarvoor gevolgen kunnen hebben, alsmede van de te verwachten ontwikkeling van dat milieu, indien de activiteit noch de alternatieven worden ondernomen."

Artikel 7.10, lid 1, onder e van de Wm:

Een MER bevat ten minste: "een beschrijving van de gevolgen voor het milieu, die de voorgenomen activiteit, onderscheidenlijk de alternatieven kunnen hebben, alsmede een motivering van de wijze waarop deze gevolgen zijn bepaald en beschreven."

5.1 Algemeen

Gevraagd wordt om bij de beschrijving van de milieugevolgen zowel in te gaan op de milieugevolgen van voorbereiding (ontbossing, ontgraving deklaag), als op de gevolgen van het gebruik (zandwinning), als van de (eind)afwerking van de voorgenomen activiteit voor de functies van het plan- en studiegebied.

Bestaande situatie en milieugevolgen

Het MER dient voor alle aspecten uit de volgende paragrafen de bestaande milieutoestand, de autonome milieuontwikkeling en de milieugevolgen van de alternatieven te beschrijven. De autonome milieuontwikkeling moet worden voorspeld op basis van de referentiesituatie¹¹. De eindafwerking van de huidige zandwinplas vormt een onderdeel van de autonome ontwikkeling.

Bij de beschrijving van de milieugevolgen dienen de volgende algemene richtlijnen in acht te worden genomen:

- per milieugevolg moet worden beschreven of het (on)omkeerbaar is;
- bij de beschrijving van de gevolgen voor het milieu moet, waar nodig, de ernst worden bepaald in termen van aard, omvang, reikwijdte, mitigeerbaarheid en compenseerbaarheid;
- behalve directe effecten moeten ook afgeleide effecten worden beschreven zoals van de zandscheiding en transportbewegingen;
- speciaal bij bodemkundige en biologische effecten kan sprake zijn van veranderingen, die zich geleidelijk en/ of pas op lange termijn manifesteren.

---

¹¹ Zie § 4.3 van dit advies.

5.2 Abiotisch milieu

5.2.1 Bodem en water

De Commissie vraagt in dit MER met name aandacht voor een kwantitatieve beschrijving van de mogelijke veranderingen in de oppervlaktewater- en grondwaterhuishouding.

De klassieke benadering van de diverse watervoerende pakketten en de peilbuizenanalyse die ten grondslag ligt aan het ecohydrologisch onderzoek tot nu toe, waarnaar de startnotitie verwijst, is onvoldoende ten aanzien van de effecten in de toplaag. Een fijnmazige systeemanalyse van de preferente plaatsen voor grondwaterstroming in de toplaag dient te worden gekoppeld aan de diepere grondwatersystemen waar de zandwinning in snijdt. Daarbij wordt er op gewezen, dat voor belangrijke delen van het gebied en zijn omgeving nauwkeuriger bodemkaarten dan de 1:50.000 kaart beschikbaar zijn¹².

Daarnaast dienen de effecten van de grondwaterwinning te Gasselte¹³, op het grondwatersysteem duidelijk te worden beschreven.

De locatie ligt op de waterscheiding in het freatische grondwater, waardoor de voeding van de beekdalen beïnvloed wordt. De Commissie wijst er daarbij op, dat het Gasselter- en Drouwenerveldsysteem¹⁴ het belangrijkste voedingsgebied van de Drentse Aa is en dat de boswachterijen daarin een belangrijke rol vervullen als onvermest brongebied. De effecten van deze ligging zowel ten aanzien van de peilfluctuaties in de plas, als de grondwaterstand in de omgeving, de vennen en de kwelsituatie in de beekdalen, dienen duidelijk te worden aangegeven.

In dit verband vestigt de Commissie in het bijzonder de aandacht op de rol van dekzandruggen, al dan niet rustend op keileem, als plaatsen van preferente grondwaterstroming in oppervlakkige systemen. Als gevolg daarvan zijn, bijvoorbeeld, verlagingspatronen niet ovaal maar tentakelvormig¹⁵.

Er zullen enkele grootschalige ingrepen moeten plaats vinden, zoals het kappen van ruim 30 ha bos, het aanleggen van een eenzelfde hoeveelheid oppervlaktewater en het aanleggen van mogelijk 45 ha compenserend bos in het stroomdal van het Andersche Diep. Ook de hydrologische effecten van de gewijzigde evapo(transpi)ratie op het grondwatersysteem dienen inzichtelijk te worden gemaakt.

---

¹² Zie detailkaarten vermeld in toelichting bij blad 12Oost van de bodemkaart voor Nederland schaal 1:50.000; J. Stolp (1977). Sinds 1977 zijn er mogelijk verdere detailkarteringen beschikbaar gekomen.

¹³ In de startnotitie (pag. 29) wordt gesteld dat de effecten van de grondwateronttrekking in het Gasselteveld op de grondwaterstand nog onbekend zijn. Het is aan te bevelen de (interim)resultaten van dit onderzoek te betrekken bij de beoordeling van de mogelijke effecten van de beoogde uitbreiding van de zandwinning in het studiegebied, in mogelijke samenhang/cumulatie.

¹⁴ Zie E. de Heer & G.K. Brouwer (1995): De regionale stromingsstelsels ten noorden van de Vecht (Ov.). Deelrapport 5, deelgebied Noord-Nederland, van De Landelijke hydrologische systeemanalyse. TNO Grondwater- en Geo-energie, Delft.

¹⁵ Zie voor een recent overzicht G.J. Baaijens, N.Röling & P. Veen (2001): Externe audit Drentsche Aa. Staatsbosbeheer, Driebergen. Daarin wordt ondermeer verwezen naar eerdere studies rond bovenlopen bij Laaghalen, waarin de hydrologische samenhang tussen velden en beekdalen nader bestudeerd is. Een dergelijk verband is voor dit gebied impliciet beschreven door W. de Gans, P. Cleveringa & G.P. Gonggrijp (1984): Een ontsluiting in de wal van een pingoruïne nabij Papenvoort (Dr.) RIN-rapport 84/6. Leersum.

Mede ten behoeve van de watertoets dient te worden ingegaan op de basisinformatie voor de waterparagraaf die te zijner tijd bij het (voor)ontwerp van het bestemmingsplan en de ontgrondingsvergunning moet worden gevoegd. Het verdient aanbeveling de watertoets parallel en in interactie met het MER uit te voeren. In het MER zullen vervolgens de effecten van binnen de watertoets te ontwikkelen realistische varianten voor de waterhuishouding kunnen worden beschreven.

5.2.2 Cultuurhistorie, archeologie en aardkundige waarden

Het MER dient een kaart en een beschrijving te bevatten van de cultuurhistorische (zoals de Veldkeienweg¹⁶/Rendierweg) en aardkundige waarden die in het gebied aanwezig zijn.

Beschrijf de betekenis en de relatieve zeldzaamheid van de aardkundige waarden in het plangebied, een deel van een van de weinige locaties in Nederland waar boven zoutdome jonge afzettingen verdwenen zijn¹⁷.

Tevens zal duidelijk moeten worden gemaakt in hoeverre bijvoorbeeld de gevonden oost-west verlopende rug in de bodem een (alleen door windwerking en zonder waterinwerking ontstaan) streepduin zou kunnen zijn. Verder dient te worden beschreven in hoeverre hier al dan niet sprake is van tegen de stroomrichting in afwaterende stelsels¹⁸ met daarin een pingoruïne, hetgeen ook als een vrij uniek geomorfologisch fenomeen kan worden beschouwd.

Uit de startnotitie en de achterliggende werkrapporten blijkt dat na een bureauonderzoek, een inventariserend archeologisch onderzoek, eerst door middel van boringen (AAI) en later in de vorm van enkele (kleine) proefsleuven (AAO) tot nu toe geen aanwezigheid van archeologische indicatoren is aangetoond. De huidige dichte bebossing ter plaatse van het plangebied vormde echter een groot probleem. Wel is gebleken dat het bodemprofiel ter plaatse voor het grootste gedeelte nog intact is. De aanwezigheid van ongestoorde – en gedeeltelijk verstoorde – podzolbodems laat de mogelijkheid open dat er (bezonings)sporen uit het verleden (met name uit de steentijd) aanwezig zijn. Dit temeer daar het onderzochte areaal nog te gering is om een goed beeld te kunnen krijgen¹⁹.

De huidige kennis over het plangebied geeft voorshands geen aanleiding tot nader archeologisch onderzoek. Indien echter tot uitvoering van de zandwinning zal worden overgegaan dan zal van te voren eerst een aantal voorwaarden moeten worden geformuleerd. Het gaat met name om voorwaarden voor de wijze waarop bomen en overige beplanting zullen worden verwijderd om verstoring op voorhand van het betreffende bodemprofiel te voorkomen, alsmede hoe het afgraven van de bovengrond dan zal moeten plaatsvinden. Daarnaast blijft de reeds in de startnotitie genoemde (bouw)begeleiding van de (graaf)werkzaamheden van belang. Het verdient aanbeveling deze werkwijzen reeds in het MER nader te beschrijven.

---

¹⁶ Zie reactie nr. 3 (bijlage 4).

¹⁷ Het gaat om de zeldzaamheid van een dekzand op een laag van Peelo op een zoutopwelling van 3500 m.

¹⁸ Zoals bijvoorbeeld bij Gasteren het geval is.

¹⁹ Zie reactie van het ROB (reactie nr. 2, bijlage 4).

5.2.3 Geluidhinder en lichthinder

Het MER dient een (contouren)kaart en een beschrijving (van de aard en omvang) te bevatten van alle (bestaande of geplande) geluidgevoelige bestemmingen in het studiegebied, inclusief het stiltegebied. Het bestaande achtergrondgeluidniveau inclusief de autonome ontwikkeling daarvan dient te worden beschreven.

In het MER dienen de voor het omgevingsgeluid relevante geluidemissies en veranderingen daarin ten gevolge van de voorgenomen activiteit te worden beschreven van installaties en activiteiten, waaronder transport, overslag en zandscheiding op het terrein. Hierbij dient een onderscheid te worden gemaakt in representatieve bedrijfssituaties²⁰ gedurende de dag-, de avond- en de nachtperiode.

Op basis daarvan dienen de equivalente geluidsniveaus (L_{Aeq}) en de piekniveaus in de dag-, avond- en nachtperiode ter hoogte van geluidsgevoelige bestemmingen te worden aangegeven. Daarbij moeten de deelbijdragen van de oorzakelijke geluidsbronnen ook worden gespecificeerd.

Tevens dienen de mogelijke (verstorende) effecten van licht te worden beschreven.

5.3 Biotisch milieu en landschap

Het MER dient de essentie van de landschapsecologische structuur in het studiegebied op kaart aan te geven en te beschrijven. Basis daarvoor dient een ecohydrologische systeemanalyse te zijn, waarin de abiotische en biotische informatie verwerkt is. Voor het oppervlakkige systeem betekent dat, dat de grenzen van het Gasselter- en Drouwenerveldsysteem bepalend zijn.

In het MER dient aandacht besteed te worden aan doelsoorten²¹, Rodelijstsoorten, en overige soorten met een natuurbeschermingsstatus. Bijzondere aandacht dient daarbij uit te gaan naar soorten die worden genoemd in (bijlagen van de) EU Habitatrictlijn, zoals bijvoorbeeld de plantensoorten Duizendknoopfonteinkruid, Zonedauwsoorten, Moeraswolfsklauw en (avi) faunasoorten²².

Tevens dient aangegeven te worden in hoeverre het hier gaat om (beïnvloeding van) prioritaire typen natuurlijke habitats volgens bijlage 1 van de EU Habitatrictlijn.

---

²⁰ Incidentele bedrijfssituaties ($\leq 12 \times$ per jaar) gelden niet als representatief. Als ze in akoestisch ongunstige zin wezenlijk afwijken moeten ze in het MER volwaardig worden beschreven.

²¹ Doelsoorten zijn soorten die op basis van de criteria internationale betekenis, zeldzaamheid en afnemende aantallen speciale aandacht verdienen in het Nederlandse Natuurbeleid.

²² Vergelijk de informatie beschikbaar bij het Natuurloket (zie reactie nr. 1, bijlage 4).

Ten aanzien van de bestaande milieutoestand dient het MER het volgende aan te geven:

- de functie van het (studie)gebied in afhankelijkheid van het jaargetijde voor de verschillende groepen van organismen, zoals leefgebied, broedgebied en foerageergebied;
- de aanwezigheid van bovenbedoelde soorten in het gebied (voorkomen, verspreiding, aantallen);
- het belang van het gebied voor bovenbedoelde soorten.

Voor het bepalen van de milieugevolgen dient het MER voor de soorten, die hierboven onder de bestaande milieutoestand worden aangeduid, aan te geven hoe de populaties daarvan worden beïnvloed door:

- direct habitatverlies waardoor leefgebied voor fauna verdwijnt;
- uitstralende effecten, zoals door veranderingen in grondwaterstromen en -standen voor groeiplaatsen van planten en leefgebied voor faunasoorten en door verstoring door (piek)geluiden. Daarbij dient rekening te worden gehouden met een mogelijke cumulatie van effecten.

Indien bovenbedoelde soorten dieren en planten voorkomen in het studiegebied, maar niet door de voorgenomen activiteit worden beïnvloed, moet het MER dit aantonen.

Beschrijf wijzigingen (ook positieve):

- van de landschapsecologische structuur;
- van de relaties tussen de verschillende habitats binnen het studiegebied en verbindingen met leefgebieden buiten het studiegebied;
- van landschapselementen die de ecologische relaties bevorderen of die barrières opleveren voor deze relaties;
- in de waterbalans van de vennen in de directe omgeving (zoals de pingoruline in de bosvakken 89/104) en de ecologische gevolgen daarvan.

De effectiviteit van mogelijke mitigerende maatregelen en de praktische haalbaarheid van compensatiemaatregelen voor resterend natuurverlies dienen te worden beschreven (zie § 4.2.3).

5.4 Woon- en leefmilieu

Het MER dient beknopt aan te geven welke gevolgen er kunnen zijn voor de kwaliteit van het woon- en leefmilieu. Daarbij moet worden ingegaan op de gevolgen van een eventuele toename van geluid en visuele hinder.

Tevens moeten de effecten worden beschreven van eventuele wijzigingen in de verkeerssituatie (geluid, veiligheid) in de directe omgeving van de voorgenomen activiteit.

Een verder aandachtspunt vormen de (eventuele) gevolgen voor het recreatief gebruik van het plangebied en omgeving.

6. VERGELIJKING VAN ALTERNATIEVEN

Artikel 7.10, lid 1, onder f van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een vergelijking van de ingevolge onderdeel d beschreven te verwachten ontwikkeling van het milieu met de beschreven gevolgen voor het milieu van de voorgenomen activiteit, alsmede met de beschreven gevolgen voor het milieu van elk der in beschouwing genomen alternatieven."*

De milieueffecten van het voorkeursalternatief en de mogelijke alternatieven moeten onderling én met de referentiesituatie (zie § 4.3) worden vergeleken. Doel van de vergelijking is inzicht te geven in de mate waarin en de essentiële punten waarop de (positieve en negatieve) effecten van het voorkeursalternatief en de alternatieven verschillen. Vergelijking moet bij voorkeur op grond van kwantitatieve informatie plaatsvinden.

Bij de vergelijking moeten de doelstellingen en de grens- en streefwaarden van het milieubeleid worden betrokken.

De Commissie beveelt aan een indicatie te geven van de kosten van alternatieven en varianten daarvan en van de kosten van mitigerende en compenserende maatregelen en de milieuwinst daarvan.

7. LEEMTEN IN KENNIS EN INFORMATIE

Artikel 7.10, lid 1, onder g van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een overzicht van de leemten in de onder d en e bedoelde beschrijvingen [d.w.z. van de bestaande milieutoestand en autonome ontwikkeling daarvan, resp. van de milieueffecten] ten gevolge van het ontbreken van de benodigde gegevens."*

Het MER dient aan te geven over welke (milieu)aspecten geen informatie kan worden opgenomen vanwege gebrek aan gegevens. Deze inventarisatie moet worden toegespitst op die aspecten, die (vermoedelijk) in verdere besluitvorming een belangrijke rol spelen. Op die manier kan worden beoordeeld, wat de consequenties moeten zijn van het gebrek aan milieu-informatie. Beschreven dient te worden:

- welke onzekerheden zijn blijven bestaan en wat hiervan de reden is;
- in hoeverre op korte termijn zou kunnen worden voorzien in de leemten in informatie;
- hoe ernstig leemten en onzekerheden zijn en de consequenties daarvan voor het te nemen besluit.

8. EVALUATIEPROGRAMMA

Artikel 7.39 van de Wm:

"Het bevoegd gezag dat een besluit heeft genomen, bij de voorbereiding waarvan een milieu-effectrapport is gemaakt, onderzoekt de gevolgen van de betrokken activiteit voor het milieu, wanneer zij wordt ondernomen of nadat zij is ondernomen."

De gemeente Hunze en Aa en andere bevoegde instanties, zoals de provincie Drenthe, moeten bij de besluit(en) over de uitbreiding van de zandwinning aangeven op welke wijze en op welke termijn een gericht evaluatieonderzoek verricht zal worden om de voorspelde effecten met de daadwerkelijk optredende effecten te kunnen vergelijken en zo nodig aanvullende mitigerende en bijstuuringsmaatregelen te treffen. Het verdient aanbeveling, dat het MER reeds een aanzet tot een programma voor dit onderzoek geeft.

9. VORM EN PRESENTATIE

Bijzondere aandacht verdient de presentatie van de vergelijkende beoordeling van de alternatieven. De onderlinge vergelijking dient bij voorkeur te worden gepresenteerd met behulp van tabellen, figuren en kaarten. Voor de presentatie beveelt de Commissie verder aan om:

- het MER zo beknopt mogelijk te houden, onder andere door achtergrondgegevens (die conclusies, voorspellingen en keuzen onderbouwen) niet in de hoofdtekst zelf te vermelden, maar in een bijlage op te nemen;
- recent en duidelijk kaartmateriaal te gebruiken, topografische namen goed leesbaar weer te geven en een duidelijke legenda erbij te voegen.

10. SAMENVATTING VAN HET MER

Artikel 7.10, lid 1, onder h van de Wm:

Een MER bevat ten minste: "een samenvatting die aan een algemeen publiek voldoende inzicht geeft voor de beoordeling van het milieu-effectrapport en van de daarin beschreven gevolgen voor het milieu van de voorgenomen activiteit en van de beschreven alternatieven."

De samenvatting verdient bijzondere aandacht. Het moet als zelfstandig document leesbaar zijn en een goede afspiegeling geven van de inhoud van het MER. Daarbij moeten de belangrijkste zaken zijn weergegeven, zoals:

- de hoofdpunten voor de besluitvorming;
- het voorkeursalternatief en de alternatieven;
- de belangrijkste effecten voor het milieu bij het uitvoeren van het voorkeursalternatief en de alternatieven;
- de argumenten voor de selectie van het mma en het voorkeursalternatief;
- belangrijke leemten in kennis.